

Carmen saeculare

Mannheimer Hofkapelle
Vocaal Ensemble Ex Tempore
Florian Heyerick · dirigent

vrijdag 7 september · 20.00 - 21.15 uur
om 19.00 uur inleiding door Patrick Lateur *
THEATER AAN HET VRIJTHOF

Musica Sacra Maastricht

Riten & Rituelen

30 jaar festival

6 t/m 9
september
2012

François-André Danican Philidor 1726-1795

Carmen saeculare ('Q. Horatii Flacci Carmen saeculare lyricis concentibus restitutum') (1779)

Ouverture

Prologus (Ode III.1, strofe 1)

- Odi profanum vulgus et arceo

Prima Pars (Ode IV.6, strofe 8-11)

- Spiritum Phoebus mihi, Phoebus artem
- Deliae tutela deae, fugaces
- Nupta iam dices: 'Ego dis amicum'

Hymnus ad Apollinem

Secunda Pars (Ode IV.6, strofe 1-7)

- Dive, quem proles Niobea magnae
- Ceteris maior, tibi miles impar
- Ni tuis flexus Venerisque gratae
- Doctor argutae fidicen Thaliae

Tertia Pars (Ode I.21)

- Dianam tenerae dicite virgines
- Vos laetam fluviis et nemorum coma

Quarta Pars (Carmen saeculare - Eeuwzang)

- Phoebe silvarumque potens Diana
- Alme Sol, curru nitido diem qui promis
- Rite maturos aperire patus
- Vosque veraces cecinisse, Parcae
- Fertilis frugum pecorisque Tellus
- Condito mitis placidusque telo
- Roma si vestrum est opus Iliaequae
- Quaeque vos bobus venertus albis
- Iam mari terraeque manus potentis
- Augur et fulgente decorus arcu
- Quaeque Aventimū tenet Algidumque
- Haec Jovem sentire deosque cunctos

Mannheimer Hofkapelle

Vocaal Ensemble Ex Tempore

Florian Heyerick dirigent

Annika Gerhards sopraan

Anne Bierwirth alt

Stephan Van Dyck tenor

Benoît Giaux bas

* Deze lezing wordt hernomen tijdens de open dag van de Maastrichtse Vrijmetselaarsloges
op zaterdag 8 september om 16.00 uur, Heggenstraat 16.

François-André Danican Philidor

Carmen saeculare

Q. Horatii Flacci Carmen saeculare lyricis concentibus restitutum luidt de volledige neoklassieke titel van de compositie van Philidor, die wel wordt beschouwd als het 'eerste vrijmetselaarsoratorium'. Vrij vertaald luidt de titel 'Het Eeuwgezag van Quintus Horatius Flaccus, teruggegeven aan de muziek'.

De Romeinse dichter Horatius schreef het *Carmen saeculare* in het jaar 17 v. Chr. in opdracht van keizer Augustus. Het was bestemd voor de rituele *Ludi saeculares*, spelen die een eeuw afronden (al werden ze niet elke honderd jaar gehouden en soms dichter op elkaar). Het *Carmen saeculare* is een gebed tot en lofzang op Apollo en Diana. Apollo was de beschermgod van Augustus.

De uitvoering vond plaats bij de nieuwe tempel van Apollo op de Palatijn, een van de zeven heuvelen waarop Rome is gebouwd en waar de keizers hun paleis hadden. Het werd gezongen door 27 meisjes en 27 jongens, want drie maal negen was gelukbrengend.

Baretti en Philidor

De Italiaans-Londense letterkundige Giuseppe Baretti (1719-1789) was initiatiefnemer van Philidors compositie op deze teksten van Horatius. Zowel Baretti als Philidor waren vrijmetselaar en beiden verbleven in Londen. Baretti stelde het libretto samen. Het vierde deel daarvan is het eigenlijke *Carmen saeculare* en wordt voorafgegaan door een selectie uit de *Carmina (Odes)*, die volgens de jezuïet Sanadon oorspronkelijk deel uitmaakten van het *Carmen saeculare*.

Philidor

François-André Danican Philidor behoorde tot een muzikale familie. Zijn overgrootvader Michel I was hoboïst aan het hof van Lodewijk XIII. François-André's vader was componist en legde de basis voor de muziekbibliotheek van Versailles. Als koorknaap bij La Chapelle Royale in Versailles kreeg François-André les van kapelmeester André Campra. Toen hij als veertienjarige Versailles verruilde voor Parijs, had hij al een aantal motetten op zijn naam staan, die geregeld door La Chapelle Royale werden uitgevoerd.

Als componist verwierf François-André vooral bekendheid met zijn *opéras-comiques*. Hij schreef meer dan twintig opera's, het merendeel tussen 1760 en 1770. Hij was een inventief componist, schreef levendige melodieën, presenteerde harmonische vondsten en paste geregeld komische muzikale elementen toe. In 1749 bezocht Philidor voor het eerst Londen. Händels *Messiah* beleefde in die tijd jaarlijkse uitvoeringen in Covent Garden en Philidor raakte zeer onder de indruk van diens koren en aria's.

Behalve componist was Philidor een vermaard schaakvirtuoos, gespecialiseerd in simultaan blindschaken. In Engeland werd een boek gepubliceerd

Thomas Sandby (1721-1798): Design for Freemasons' Hall, London

met een schaaktheorie die hij al op 22-jarige leeftijd had geformuleerd. Tijdens zijn leven vergaarde hij de meeste roem als schaker. De laatste twaalf jaar van zijn leven verbleef hij in Londen, dat door de politieke ontwikkelingen tot zijn ballingsoord werd, en moest hij vrijwel van het schaken leven. Hij componeerde nog wel en zijn werk werd ook in die tijd nog uitgevoerd.

Vorstelijke gift

Vanwege de Latijnse prosodie (versbouw) aarzelde Philidor toen het verzoek van Baretti hem bereikte de teksten van Horatius te toonzetten. Het was de beroemde Franse schrijver en filosoof Diderot die hem overhaalde. In 1779 werd het oratorium op drie opeenvolgende avonden uitgevoerd in de Londense Freemasons' Hall, met een beroemde sopraan van de Parijse Opéra, Mme de Saint-Huberty. Het was een groot succes. Enkele maanden later vond in huiselijke kring de eerste Parijse uitvoering plaats. De officiële première in Parijs in 1780 was een echte society happening. 'Als iets de schoonheid en noblesse van deze compositie kan evenaren, dan het gedicht zelf', schreef de *Courrier de l'Europe*. Dit alles bracht Philidor roem en financieel gewin. De kritische geest Grimm, een verfranste Duitser uit de sfeer van Diderots *Encyclopédie*, was enthousiast en legde contact met de Russische tsarina Catharina II, sympathisante van de vrijmetselarij. Het kwam toen niet tot een uitvoering in Sint-Petersburg, maar Catharina schonk de componist een vorstelijke gift en bestelde vijftig partituren. Die werden gedrukt in 1788 en aan haar opgedragen, met op de titelpagina haar portret in medaillon, geflankeerd door Horatius en Philidor, en daaronder Diana en Apollo. De overige intekenaars waren vrijwel allemaal vrijmetselaar.

Carmen saeculare

Synopsis

Bij een eeuwfeest hoort een eeuwlied. Een heilige periode van 110 jaar wordt afgesloten en Rome, het Romeinse wereldrijk, smeekt in een driedaags feest de zegen af van de goden voor een voorspoedig nieuw begin. Daartoe dient ook een dans van meisjes en jongens die daarbij dit lied zingen. In 17 v. Chr. is

keizer Augustus tien jaar aan de macht als *princeps* (eerste burger) van het Imperium Romanum. Was hij aanvankelijk een kille schurk, in dit decennium heeft hij zich een milde vredesvorst betoond en bezegelt hij na bijna honderd jaar bloedige burgeroorlogen de komst van de nieuwe tijd met de viering van dit feest. Hij bestelt een tekst bij Quintus Horatius Flaccus. Daarin wordt Rome opgedragen in de gunst van de goden. De tweelinggoden Phoebus Apollo en Diana, hier gelijkgesteld met diverse andere zegen, vruchtbaarheid en voorspoed brengende godheden – tevens zonnegod en maangodin – zijn bij uitstek geschikt om hiertoe te worden aangeroeven. Zij, kinderen van Latona en Jupiter, geboren op Delos, vervullen vele functies: zo is Apollo ook leider van de Muzen, de god van de muziek, en Diana godin van de jacht. Ondanks de politieke bijbedoelingen van de keizer is het gedicht in de eerste plaats een religieuze tekst.

In dit zogenaamd 'profane' oratorium wordt de tekst van het Eeuwfeestlied voorafgegaan door andere teksten van Horatius die hier goed bij aansluiten. Steeds gaat het om Apollo en Diana, die beiden met pijl en boog zijn getooid en stervelingen kastijden als zij de menselijke maat te buiten gaan. Zij zijn bepaald niet zo lieflijk als men zou denken, de tekst van Horatius maakt dat duidelijk met aan de Griekse mythologie ontleende voorbeelden. Ook het gebed om de ellende van Rome op andere volkeren af te wentelen klinkt ons niet barmhartig in de oren (slot van Deel 3).

Doordat volgens de legende Rome zou zijn gesticht door nakomelingen van de uit Troje gevluchte Aeneas en ook de keizer zelf kon beweren rechtstreeks een afstammeling van deze Trojaanse vluchtelingen te zijn, is een beroep op Apollo bijzonder op zijn plaats. Want bij Homeros staat hij aan de kant van de Trojanen, hij kan zelfs de gevaarlijkste belager onder de Griekse belegeraars, Achilles, in het stof doen bijten, maar de verovering van Troje door de list van het houten paard kan hij niet tegenhouden.

Naar een tekst van Sylvester Beelaert en een uitgave bij de Philidor-herdenking in Leiden (1996) met bijdragen van Marcel Fresco en Gerard Scheltens.

Ouverture

Prologus

*Proposita Argumenti dignitate,
poëta animos ad audiendum comparat.*

Odi profanum vulgus et arceo;
favete linguis: carmina non prius
audita Musarum sacerdos
virginibus puerisque canto.

Prima Pars

*Admonet poëta pueros ac puellas
ut carmina bene recitent*

Spiritus Phoebus mihi, Phoebus artem
carminis nomenque dedit poëtae.
virginum primae puerique claris
patribus orti,

Deliae tutela deae, fugaces
lynx et cervos cohibentis arcu,
Lesbium servate pedem, meique
pollicis ictum.

rite Latonae puerum canentes,
rite crescentem face Noctilucam,
prosperam frugum celeremque pronos
volvère menses.

Nupta iam dices: 'Ego dis amicum,
saeculo festas referente luces,
reddidi carmen docilis modorum
vatis Horati.'

Proloog (Ode III.1, strofe 1)

*Nadat het belang van het thema is aangegeven,
bereidt de dichter de geesten erop voor te luisteren.*

Oningewijden haat ik en wijs ik terug.
Wees stil en luister: liederen ongekend
zing ik, een priester van de Muzen,
voor jeugdige meisjes en jonge knapen.

Deel 1 (Ode IV.6, strofe 8-11)

*De dichter nodigt de jongens en meisjes uit
de gezangen goed uit te voeren.*

Phoebus, Phoebus schonk mij bevoegenheid,
de kunst van het vers en de naam van dichter.
Meisjes, jongens, doorluchtige telgen
van roemruchte vaders,

beschermelingen van Diana die schuwe
lynxen en herten met haar boog ten val bengt,
volgt getrouw de Lesbische maatslag
van mijn duim op de citer,

als je plechtig zingt voor de zoon van Leto,
plechtig voor Luna wassend in nachtelijk glanzen,
zij die het graan doet groeien en haastige maanden
snel laat verglijden.

Eenmaal gehuwd zul je vertellen: 'Ik zong
op het eeuwfeest een lied dat de goden roerde,
versmaat heb ik vlijtig geleerd van
de dichter Horatius.'

Hymnus ad Apollinem

Secunda Pars

*Rogat Apollinem chorus uterque,
ut saeculare carmen probet et tueatur.*

Dive, quem proles Niobeae magnae
vindictam linguae Tityosque raptor
sensit et Troiae prope victor altae
Phthius Achilles,

Ceteris maior, tibi miles impar,
filius quamvis Thetidis marinae
Dardanas turres quateret tremenda
cuspidem pugnam.

Ille mordaci velut icta ferro
pinus aut impulsus cupressus Euro
procidit late posuitque collum in
pulvere Teucro.

Ille non inclusus equo Minervae
sacra mentito male feriatos
Troas et laetam Priami choreas
falleret aulam;

sed palam captis gravis, heu nefas, heu!
nescios fari pueros Achivis
ureret flammis, etiam latentem
matris in alvo;

Ni tuis flexus Venerisque gratiae
vocibus, divum Pater adnuisset
rebus Aeneae, potiore ductos
alite muros.

Doctor argutae fidicen Thaliae,
Phoebe, qui Xantho lavis amne crines,
Dauniae defende decus Camenae
levis Agyeu.

Hymne aan Apollo

Deel 2 (Ode IV. 6, strofe 1-7)

*Beide koren vragen Apollo de Eeuwzang
goed te keuren en te beschermen.*

God gevoeld als wreker van trotse woorden
door Niobe's nakroost, schenzieke Tityus,
en door wie bijna won van het hoge Troje,
Achilles uit Pthia,

grootste van allen, zwichtend voor U als strijder
hoezeer ook de zoon van zeegodin Thetis
gevreest om zijn vechtlust torens van Troje
met zijn lanspunt deed schudden.

Als een pijnboom geveld door een scherpe bijlslag,
als een cipres ontworteld door woeste winden,
lag hij languit en legde zijn nek op Troje's
stoffige bodem;

hij zou niet in een paard, Minerva's verraderlijk
wijgeschenk, het heilloze feest van Troje,
Priamus' hof dat vrolijk een reidans aanving,
willen misleiden,

maar na open strijd en triomf hardvochtig
zou hij – o gruwel! – een stamelend kind in Griekse
vlammen werpen en zelfs wie nog schuil ging
in de schoot van zijn moeder,

als niet de Godenvader vermurwd door voorspraak
van U en milde Venus had toegestaan
dat Aeneaden stadsmuren zouden bouwen
onder beter gesternte.

Citerspeler, leraar van schelle Thalia,
Phoebus die Uw haren in de Xanthus wast,
baardloze Agyieus, bescherm de eer
van een Daunische Muze.

Tertia Pars

*Hortantur se multi Pueri et Puellae
ad celebrandas Apollinis et Dianae laudes.*

Dianam tenerae dicite virgines,
intonsum, pueri, dicite Cynthium,
Latonamque supremo,
dilectam penitus Iovi.

Vos laetam fluviis et nemorum coma,
quaecumque aut gelido prominet Algido,
nigris aut Erimanthi
sylvis aut viridis Cragi;

vos Tempe totidem tollite laudibus,
natalemque, mares, Delon Apollinis
insignemque pharetra
fraterna huius humerum Iura.

Hic bellum lacrimosum, hic miseram famem
pestemque a populo et principe Caesare in
Persas atque Britannos
vestra motus agere prece.

Quarta Pars

Preces pro imperii et imperatoris incolumitate.

Phoebe silvarumque potens Diana,
lucidum coeli decus, o colendi
semper et culti, date quae precamur
tempore sacro,

quo Sibyllini monuere versus
virgines lectas puerosque castos
dis, quibus septem placuisse colles,
dicere carmen.

Alme Sol, curru nitido diem qui
promis et celas, aliusque et idem
nascaris, possis nihil urbe Roma
visere maius.

Rite maturos aperire partus
lenis, Ilithyia, tuere matres,
sive tu Lucina probas vocari
seu Genitalis:

Deel 3 (Ode I.21)

*Veel jongens en meisjes sporen elkaar aan
de lof te zingen van Apollo en Diana.*

Jeugdige meisjes, bezing nu Diana,
jongens, bezing de Cynthische knaap
en Latona, hun moeder,
door machtige Jupiter teerbemind.

Meisjes, prijs de godin, zij die behagen schept
in rivieren en bossen op de ijzige Algidus,
in het Erymanthische zwarte woud,
op de groenige Gragustop.

Jongens, eer met een lofzang het Tempe-dal,
het Delische eiland, Apollo's geboortegrond,
zijn schouder gesierd met een koker
en de lier door zijn broer ontdekt.

Oorlogsverdriet en pest, treurige hongersnood
zal hij ver van het volk, ver van de Keizer
naar Parthen, Brittanniërs drijven,
door je smekend gebed ontroerd.

Deel 4 (Carmen saeculare - Eeuwzang)

Gebeden voor het welzijn van het rijk en de keizer.

Phoebus, Diana, heersers der wouden,
glans van de hemel, eeuwig vererenswaardig
en geëerd, vergunt wat wij vragen
op dit heilige tijdstip,

nu de Sibyllijnse orakelverzen
een keur van reine maagden en knapen manen
om voor goden, bekoord door de zeven heuvels,
een lied aan te heffen.

Milde Zon, die op blinkende wagen daglicht
toont en verbergt, als nieuw en dezelfde rijzend,
moge Gij niets groters kunnen aanschouwen
dan de stad Rome.

U die genadig de voldragen vruchten
tijdig ontsluit, Ilithyia, bescherm de moeders,
hetzij U liever Lucina genoemd wil worden
of Genitalis:

diva, producas subolem patrumque
prosperes decreta super iugandis
feminis prolisque novae feraci
lege marita.

Certus undenos deciens per annos
orbis ut cantus referatque ludos
ter die claro totiensque grata
nocte frequentis.

Vosque veraces cecinisse, Parcae,
quod semel dictum est stabilisque rerum
terminus servet, bona iam peractis
iungite fata.

Fertilis frugum pecorisque Tellus
spicea donet Cererem corona;
nutriant fetus et aquae salubres
et Iovis aerae.

Condito mitis placidusque telo
supplices audi pueros, Apollo;
siderum regina bicornis, audi,
Luna, puellas.

Roma si vestrum est opus, Iliaequae
litus Etruscum tenuere turmae,
iussa pars mutare Lares et urbem
sospite cursu,

cui per ardentem sine fraude Troiam
castus Aeneas patriae superstes
liberum munivit iter, daturus
plura relictis;

Di, probos mores docili iuventae,
di, senectuti placidae quietem,
Romulae genti date remque prolemque
et decus omne;

quaeque vos bobus veneratur albis
clarus Anchisae Venerisque sanguis
impetret, bellante prior, iacentem
lenis in hostem.

geleid, Godin, de groeiende jeugd en zegen
besluiten der Vaderen over verbintenissen
van de vrouwen en huwelijks wetten vruchtbaar
voor nieuwe geboorten,

opdat een kringloop van tienmaal een elftal jaren,
met gewisheid zangen en feesten terugbrengt,
alom gevierd tijdens een drietal stralende
dagen en nachten.

O Gij Parcen, naar waarheid verkondigend
wat, eenmaal verwoord, door een vaste afloop
bevestigd wordt, voeg aan voltrokken tijding
een heilvolle godsspraak.

Laat de Aarde, moeder van vee en oogsten,
Ceres kronen met een krans van aren,
moge Jupiter de gewassen voeden
met wind en goed water.

Berg weg, Apollo, vreedzaam en mild Uw wapens,
luister naar het smekende koor van knapen;
aanhoor de maagden, Gij, de vorstin der sterren,
tweehoornige Luna.

Zo waarlijk Rome Uw werk is en Trojaanse
troepen op Etruskische kust geland zijn,
bevolen om hun Laren en stad te verplaatsen
na heilzame zwerftocht,

voor wie door Troje, dat zonder schade brandde,
de vrome Aeneas, zijn vaderland overlevend,
een vrije weg gebaad heeft om méér te geven
dan zij verlieten:

Goden, schenkt de leergierige jeugd beschaving,
Goden, schenkt aan ouderen rust en vrede,
schenkt Romulus' volk, voorspoed en nageslacht
en iedere glorie.

Wat met witte stieren aan U gevraagd wordt
door wie roemvol van Anchises en Venus afstamt,
moge hij krijgen, held in de oorlog, mild
voor een liggende vijand.

iam mari terraque manus potentis
Medus Albanasque timet secures;
iam Scythae responsa petunt, superbi
nuper et Indi;

iam Fides et Pax et Honor Pudorque
priscus et neglecta redire Virtus
audet apparetque beata pleno
Copia cornu;

augur et fulgente decorus arcu
Phoebus acceptusque novem Camenis,
qui salutari levat arte fessos
corporis artus,

si Palatinas videt aequus arces,
remque Romanam Latiumque felix
alterum in lustrum meliusque semper
proroget aevum;

quaeque Aventinum tenet Algidumque,
quindecim Diana preces virorum
curet et votis puerorum amicas
applicet aures.

Haec Jovem sentire deosque cunctos
spem bonam certamque domum reporto,
doctus et Phoebi chorus et Dianae
dicere laudes.

Nu vrez en Parthen zijn over land en zeeën
heersende hand en de Albaanse bijlen,
nu vragen Scythen en vroeger zo trotse Indiërs
om zijn orakels.

Nu durven Trouw, Vrede en Eergevoel,
aloude Schaamte, verwaarloosde Deugdzaamheid
terug te keren, Overvloed toont zich heerlijk
met volle hoorn.

Phoebus, ziener, met glanzende boog getooid,
aan het negental van Camenen dierbaar,
die met zijn heilkunst het vermoeide lichaam
weet te verkwikken:

naar Palatijnse altaars genadig kijkend,
verlengt hij het welzijn van Rome en Latium
tot het nieuwe eeuwfeest en komende tijden
van groeiende voorspoed;

Diana, Algidus en Aventijn bewonend,
behartigt gebeden van de vijftien priesters
en goedertieren richt zij haar oren naar
geloften van kinderen.

Wij dragen goede, vaste verwachting huiswaarts
dat Jupiter en iedere godheid instemt,
wij, het koor bekwaam om de lof te zingen
van Diana en Phoebus.

vertaling • Piet Schrijvers - *Horatius. Verzamelde gedichten*. Historische Uitgeverij, Groningen, 2003.

Piet Schrijvers (1939) is vertaler, essayist, emeritus hoogleraar Latijnse taal- en letterkunde (Leiden) en lid van de Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen. Tot zijn gepubliceerde vertalingen behoren Lucretius' *De natuur van de dingen*, Vergilius' *Georgica*, Aeneas en Horatius' *Verzamelde gedichten*. Zijn belangrijkste essays over onder meer Lucretius, Vergilius en Horatius zijn verzameld in *Ik kan de muzen niet haten. Over poëtische geestdrift en stoïcijnse standvastigheid*. Schrijvers ontving voor zijn vertaalwerk de Martinus Nijhoff Prijs 2011.

Met dank aan Historische Uitgeverij, Groningen • www.historischeuitgeverij.nl

Mannheimer Hofkapelle

Naar aanleiding van de 400ste verjaardag van de stad Mannheim ontstond in 2007 op initiatief van dirigent Florian Heyerick en Thomas Rainer (oprichter van het MusikForum Mannheim - Zentrum für Alte Musik), een nieuw barokorkest onder de naam Mannheimer Hofkapelle. Na de feestelijke heropening van het Schloss Mannheim volgde een reeks optredens in Duitsland en België. Hoogtepunt was een historische reconstructie van de achttiende-eeuwse Mannheimer Hofkapelle. Voor het eerst in ruim twee eeuwen was de originele bezetting van het beroemde Mannheimer orkest van ruim 40 musici opnieuw op de plaats van ontstaan (de Ridderzaal van het barokke Schloss Mannheim) te beluisteren.

De huidige Mannheimer Hofkapelle richt zich primair op een nieuwe en historisch frisse benadering van de muziek van de hoven van Mannheim, Dresden, Berlijn, Brussel, Wenen en Parijs in de zeventiende en achttiende eeuw.

De bezetting van de Mannheimer Hofkapelle is flexibel. Uitgaande van een vaste kernbezetting wordt het ensemble per programma samengesteld, afhankelijk van het repertoire. Er verschenen cd's met instrumentale werken van Johann Michael Haydn en cantates van Christoph Graupner.

Vocaal Ensemble Ex Tempore

Vocaal Ensemble Ex Tempore, opgericht in 1989, is een professioneel ensemble dat zich concentreert op een stilistisch heldere benadering van de vocale muziek van 1600 tot heden. In een variabele bezetting realiseert Ex Tempore bijzondere projecten met

speciale aandacht voor de uitvoering van minder bekende muziek uit de Barok. Zowel bij internationale festivals als op de Vlaamse radio is het koor een graag geziene gast.

Ex Tempore maakte cd-opnamen met werk van Telemann (*Der Tod Jesu*, '10 du Répertoire'), Händel (*Johannes-Passion*), Monteverdi (*Mariavespers*), Herzogenberg (*Die Passion*) en Goldberg (*Cantates*). Met Musica Antiqua Köln onder leiding van Reinhard Goebel werden opnamen gerealiseerd met wereldlijke cantates van Bach en filmmuziek voor *Le Roi Danse* van Lully. Een samenwerking met Sigiswald Kuijken en La Petite Bande resulteerde in een cd-opname met *Die Auferstehung und Himmelfahrt Christi* van Carl Philipp Emmanuel Bach.

Florian Heyerick • dirigent

Florian Heyerick studeerde in Gent, Brussel en Leuven en behaalde Eerste Prijzen voor blokfluit, dwarsfluit en kamermuziek. Tevens studeerde hij musicologie. Hij is docent en vakgroepvoorzitter aan het Muziekconservatorium in Gent en werkt aan een doctoraatsstudie rond de muziek van Christoph Graupner. Verder stichtte hij het cd-label Vox Temporis, waarmee hij als producer meer dan vijftig opnamen realiseerde.

Florian Heyerick is oprichter en artistiek leider van Vocaal Ensemble Ex Tempore. Als gastdirigent werkte hij met onder meer Collegium Instrumentale Brugense, barokorkest Les Agréments, het Vlaams Radiokoor, Musica Antiqua Köln, de Komische Oper Berlin en De Nederlandse Bachvereniging. Vanaf 1998 was hij vele jaren vaste gastdirigent bij het Nederlands Balletorkest in Amsterdam, later Holland Symfonia.

Van 2002 tot 2004 was Florian Heyerick chef-dirigent van het Kurpfälzisches Kammerorchester Mannheim/Ludwigshafen. Hij dirigeerde het Wereldjeugdkoor, de Filharmonie, Het Gelders Orkest, het Rotterdams Philharmonische Orkest en een productie aan de Operastudio Gent. Tegenwoordig is hij artistiek leider van Musikforum Mannheim en van de Mannheimer Hofkapelle. Ook als solist op blokfluit en clavecimbel treedt hij veelvuldig op.

In 1997 werd Heyerick door het Festival van Vlaanderen uitgeroepen tot 'Festivalster'. In 2000 ontving hij de cultuurprijs van de Stad Gent. Als instrumentalist en dirigent werkte hij mee aan vele cd-opnamen.

Florian Heyerick

Annika Gerhards • sopraan

De sopraan Annika Gerhards studeerde operazang aan de Hochschule für Musik und Darstellende Kunst in Frankfurt am Main. Zij won meerdere prijzen in de competitie 'Jugend musiziert' en tweemaal de Händel-Preis van de Stadt Karlsruhe. Annika Gerhards volgde masterclasses bij onder anderen Klesie Kelly-Moog, Helen Donath, Beata Heuer-Christen en Eva Marton.

In 2009 trad zij op als zangeres, actrice en gambiste in de rol van prinses in Goethes *Torquato Tasso*. In 2009-2010 was ze in verschillende theaters en bij de Händel-Festspiele in Karlsruhe te zien in de rol van Almirena (*Rinaldo* van Händel). In 2010 zong ze de titelrol in Mozarts *Zaide* in onder meer Ludwigshafen en Frankfurt/Höchst. In het kader van het Rheingau Musik Festival 2011 zong ze de rol van Salome in een scenische versie van het oratorium *San Giovanni Battista* van Stradella.

Anne Bierwirth • alt

Anne Bierwirth groeide op in Unkel am Rhein en kreeg daar haar eerste zangonderricht bij kerkmusicus Karl Wester. In 1998 won zij in Nürnberg de competitie 'Jugend musiziert'. Daarna begon zij haar studie aan de Folkwang-Hochschule in Essen. In 2001 vervolgde zij haar studie bij Hedwig Fassbender aan de Hochschule für Musik und Darstellende Kunst in Frankfurt am Main en maakte ze deel uit van de operaklas. Vanaf 2004 vervolgde zij deze opleiding bij Heidrun Kordes.

Anne Bierwirth is een veelgevraagd concertzangeres en werkte met ensembles als het Freiburger Vokalensemble, La Stagione Frankfurt en het Chorus Musicus Köln. Ze maakte concertreizen naar talrijke grote steden in Europa. In 2006 zong zij Oberon in Brittens *A Midsummer Night's Dream* in een productie met de Opera van Frankfurt.

Stephan Van Dyck • tenor

Stephan Van Dyck behaalde het Hoger Diploma Zang aan het Koninklijk Conservatorium in zijn geboorteplaats Brussel in de klas van Ludovic de San. Ook studeerde hij musicologie. Hij vervolgde zijn studie bij de Studio Versailles Opéra bij René Jacobs en Rachel Yakar.

Aan het Conservatoire National Supérieur in Parijs behaalde hij een eerste prijs in de klas van William Christie. Hij trad op als solist in producties onder leiding van onder meer Christophe Rousset, William Christie, Philippe Pierlot, Ton Koopman, Sigiswald Kuijken, Marc Minkowski, Hervé Niquet, Martin Gester, Jordi Savall, Stephen Stubbs en Gabriel Garrido. Stephan van Dyck wordt door ensembles als Concerto Palatino en La Fenice geregeld uitgenodigd om solo-partijen te vertolken. Hij verleende zijn medewerking aan meer dan zestig opnamen met muziek van de Middeleeuwen tot en met het Classicisme. Momenteel is hij docent aan de Koninklijke Muziekconservatoria van Brussel en Bergen. Aan de conservatoria van Toulouse en Oslo verzorgde hij verschillende masterclasses.

Benoît Giaux · bas

Benoît Giaux studeerde piano en muziekpedagogie aan het Institut Supérieur de Musique et de Pédagogie Musicale in Namen. Daarna studeerde hij zang bij Greta De Reyghere aan het Koninklijk Conservatorium van Luik, waar hij in 1995 een Eerste Prijs behaalde en in 1998 het Hoger Diploma Concertzang met grote onderscheiding. Aan de Ecole Internationale de Direction Chorale in Namur studeerde hij koor-directie. Momenteel dirigeert hij La Choraline, een jeugdkoor uit Namur, en het jeugdkoor van de Koninklijke Muntopera in Brussel.

Als lid van onder meer het Choeur de Chambre de Namur, het Stuttgarter Kammerchor, Collegium Vocale Gent en het Ensemble Vocal de Bourgogne maakte hij vele tournees en meer dan twintig cd-opnamen. Daarbij werkte hij met dirigenten als Philippe Herreweghe, Sigiswald Kuijken, Frieder Bernius, Eric Ericson, Peter Philips, Marc Minkowski, Jean-Claude Malgoire en Erik Van Nevel.

In de Munt te Brussel maakte hij zijn debuut met *La Rappresentation di Anima et di Corpo* van Cavaleri en in het Festival de Wallonie zong hij de rol van Polifermo in *Aci, Galateo e Polifemo* van Händel.

Patrick Lateur

Patrick Lateur (1949) is dichter, vertaler en bloem-lezer. Hij is lid van de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde. Momenteel vertaalt hij Homeros' *Odyssee* en schrijft hij de tekst voor de Passiespelen Tegelen 2015.

www.patricklateur.be

Stephan Van Dyck © Stefan Schweiger

Benoît Giaux

Dit concert wordt opgenomen door Omroep MAX. Uitzending zal plaatsvinden op maandag 10 september 2012 vanaf 20.00 uur in het MAX Avondconcert op Radio 4.

MUSICA SACRA MAASTRICHT IS EEN COPRODUCTIE VAN Stichting Musica Sacra, Theater aan het Vrijthof Maastricht en MAX Radio 4.

FESTIVALDIRECTIE Hugo Haeghens

BESTUUR Jean Jacobs, Eddy Klomp en Bas Huijser

PROGRAMMACOMMISSIE Jacques Giesen (voorzitter), Hugo Haeghens, Stijn Boeve en Fons Dejong (Theater aan het Vrijthof), Russell Postema, Sylvester Beelaert (MAX) en Jos Leussink (hors catégorie)

PROJECTLEIDING EN FONDSSENWERVING Stijn Boeve

MARKETING EN PUBLICITEIT Edmée Geven-Janssen

PRODUCTIE Peter Noten

PUBLIEKSONDERZOEK Elsbeth Willems

REDACTIE Philip Leussink (VORMGEVING) en Jacinta Wetzer

UITBALIE Hanneke Roymans

TECHNIEK Peter Vanhex

FACILITAIR Roel Schoenmaeckers en Claire Dullens

FINANCIËN Jos Spauwen en Joyce Paquay

STICHTING MUSICA SACRA Vrijthof 47, 6211 LE Maastricht
info@musicasacramaastricht.nl • www.musicasacramaastricht.nl

VOLGENDE EDITIE donderdag 19 t/m zondag 22 september 2013

MET DANK AAN Fonds Podiumkunsten, Provincie Limburg, Gemeente Maastricht, Theater aan het Vrijthof, MAX Radio 4, RKK, de Vrienden van Musica Sacra Maastricht, SNS Reaal Fonds, Stichting Kanunnik Salden Nieuwenhof, Stichting KSVOM/SOKM, Code 043, Maastricht & Euregio Kandidaat Culturele Hoofdstad van Europa 2018, Limburgs Festival Platform, VVV Maastricht en Cultuurzomer Maastricht, Huis voor de Kunsten Limburg, Stichting Elisabeth Strouven, L1 Radio en Televisie, Dagblad De Limburger (Media Groep Limburg) en A&C Media voor financiële en promotionele ondersteuning.

SAMENWERKINGSPARTNERS Lumière Cinema Maastricht, Universiteit Maastricht, Universiteit Tilburg, Euregionaal dansplatform, Het Geluid Maastricht, Stichting Eerbetoon Netherlands American Cemetery and Memorial, ChâteauHotels & -Restaurants, Academie Beeldende Kunsten Maastricht, Toneelacademie Maastricht, Conservatorium Maastricht, Tout Maastricht, Maastricht & Euregio Kandidaat Culturele Hoofdstad van Europa 2018, Conservatorium Amsterdam, Limburgs Symfonie Orkest, Intro in situ, Studium Chorale, Fons Kurris, Joen Drost, Heinz-Dieter Reese en alle deelnemende locaties.

STEUN HET FESTIVAL Voor een bijdrage vanaf € 30 geniet u als Vriend van Musica Sacra Maastricht vele voordelen. Zie voor meer informatie en aanmelding www.musicasacramaastricht.nl.

provincie limburg

Gemeente Maastricht

SNS REAAL FONDS

STICHTING ELISABETH STROUVEN

theater aan het vrijthof

Maastricht & Euregio samen kandidaat Culturele Hoofdstad van Europa 2018
www.euregiocult.nl

